

T.
Alkotmánybíróság
1015 Budapest,
Donáti u. 35-45.

Ügyszám: III/02842/2024.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG		
Ügyszám: III/2824-8/2024		
Erkezett: 2024 SEPT 26.		
Erkezés módja		
POSTÁN	@	EGYÉB: <i>személyesen</i>
Példány: 1	Melléklet: 0	Kezelőiroda: <i>lu</i>

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Alulírott [REDACTED],
a Fővárosi Törvényszék előtt 105.K.703.905/2023. számon folyamatban lévő per ügyirataihoz F/1. számon
csatolt meghatalmazással igazolt jogi képviselője, **dr. Képes György ügyvéd** ([REDACTED]), az **Aradszky és
Képes Ügyvédi Iroda** ([REDACTED]) tagja útján
a mai napon az alábbi

amicus curiae beadvánnyal

fordul a Tisztelt Alkotmánybírósághoz.

I. Előzmények

A kereskedelemről szóló 2005. évi CLXIV. törvény (a továbbiakban: „Kertv.”) 7/B. § (1) bekezdése jelenleg
hatályos rendelkezése szerint:

„Sör értékesítésével összefüggésben nem tehető olyan jognyilatkozat, amely értelmében a jognyilatkozat szerinti termék tekintetében a vendéglátó üzlet – ideértve az alkalmi rendezvényen való értékesítést is – vagy szálláshely (a továbbiakban e § alkalmazásában együttesen: italt árusító vendéglátó üzlet) egy naptári évre, illetve az alkalmi rendezvényre vonatkozó összes beszerzésének több mint 80%-a ugyanazon gyártótól származik.”

A Kertv. 7/B. § (7) bekezdésének b) pontja szerint:

„jognyilatkozat alatt a jelentős piaci erővel rendelkező gyártó által alkalmazott vagy megkövetelt egyoldalú szerződési kikötést vagy jognyilatkozatot [kell érteni.]”

A Kertv. 7/B. § (1) bekezdésének eredeti szövege tartalmazta az „üdítő- és gyümölcsital, gyümölcsle és gyümölcsnektár, valamint ásványvíz és szikvíz (szódavíz)” szófordulatot is, azonban azt a T. Alkotmánybíróság a 14/2024. (VII. 8.) AB. számú határozatával megsemmisítette, mivel azt a normavilágosság elvébe, így a jogbiztonság Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése (jogállamiság) által előírt követelménybe ütközőnek ítélte.

A T. Alkotmánybíróság szintén a fenti okok miatt megsemmisítette a Kertv. 7/B. § (8) bekezdésének b) pontját is, amely az üdítő- és gyümölcsital, gyümölcsle és gyümölcsnektár, valamint ásványvíz és szikvíz (szódavíz) gyártója esetén értelmezte a jelentős piaci erő fogalmát.

A T. Alkotmánybíróság ugyanakkor nem értett egyet a Kertv. 7/B. § (7) bekezdés b) pontjának megsemmisítésére irányuló indítvánnyal, amely pont a jognyilatkozat fogalmát próbálja – álláspontunk szerint homályosan és ellentmondásosan – definiálni.

A [REDACTED] álláspontja szerint az, hogy egyedi normakontroll-kezdemenyezés eredményeképpen a Kertv. 7/B. §-a már kizárólag a sör gyártóira és sörtermékekre vonatkozik, ellentétes a jogalkotó eredeti szándékával (amely az italok vendéglátóipari forgalmazás keretében történő kereskedelem szabályozására irányult) és diszkriminatív is, a vendéglátó szektorban kizárólag a sör vonatkozásában tartalmaz súlyos, az európai uniós versenyjoggal egyébként szintén összeegyeztethetetlen, de a normavilágosság sérelme által Magyarország Alaptörvényébe is ütköző korlátozást.

A Fővárosi Törvényszék a 105.K.703.905/2023/24. számú végzésével indítványozta, hogy a T. Alkotmánybíróság a Kertv. 7/B. §-ának alkalmazhatóságát zárja ki a Fővárosi Törvényszék előtt 105.K.703.905/2023. számon folyamatban lévő perben.

A Fővárosi Törvényszék indítványa az alábbi lényeges elemeket tartalmazza:

[9] A bíróság álláspontja szerint a Kertv. 7/B.§ (1) bekezdése – a 7/B.§ (7) bekezdés b) pontjával közvetlen összefüggésben – nem felel meg a normavilágosság követelményének, mert a jogszabályhely által tilalmazott magatartás címzettje(i) nincs(enek) meghatározva, a tilalom tárgya (a jognyilatkozat) pedig a norma szövege és annak törvényen belüli elhelyezkedése miatt is csak önkényes módon értelmezhető.

[12] A tilalmazott magatartás alanyainak bizonytalanságával szoros összefüggésben a 7/B.§ (1) bekezdésében szereplő tilalom tárgya sem felderíthető a jogi norma tartalmából, így az értelmezés e téren is csak önkényes lehet. [...]

[15] A gyártó fogalma továbbá rendszertani értelmezéssel sem határozható meg, mert a Kertv. címzettjei a kereskedők, a Kertv. 7. § (1) bekezdése pedig a beszállítóval szemben a JPE-vel való visszaélést tiltja, azonban – miként arra az AB határozat is rámutatott – ezzel ellentétben a Kertv. 7/B. § (7) bekezdése jognyilatkozat alatt csak a JPE gyártó által alkalmazott vagy megkövetelt egyoldalú szerződési kikötést vagy jognyilatkozatot érti. [...]

[16] Az AB határozat alapját képező eljáráshoz hasonlóan a sörbeszerzések relációjában is alkotmányos probléma tehát, hogy a jogszabály nem határozza meg egyértelműen a gyártó fogalmát. A Kertv. 7/B. § (3) bekezdéséből kizárólag az egyértelmű, hogy a kisüzemi sörfőzde gyártónak minősül, melyből ugyanakkor a gyártónak minősülő jogalanyok teljes köre nem határozható meg, az argumentum a minori ad maius elve eredményesen nem alkalmazható. [...]

[19] A bíróság összefoglaló álláspontja, hogy a Horeca egységek beszerzési arányainak tilalmát kifejező jogi norma tárgyi és alanyi oldalról is oly mértékben homályos, hogy az a jogalkotói cél ismeretében sem értelmezhető az önkényes jogalkalmazást kizáró módon. Emiatt pedig az indítvánnyal érintett jogszabály jelenlegi tartalmába a piaci szereplők felé támasztott olyan elvárások is beleérthetők, amelyek a szabályozott jogviszonyok (Horeca egységek sörbeszerzései) teljesítését kiszámíthatatlanná tehetik. Az AB határozat¹ [105] – [106] bekezdéseiben kifejtetteket is figyelembe véve mindezért a bíróság álláspontja az, hogy az indítvánnyal érintett normaszöveg ellentmondás-mentesen és az önkényes értelmezés lehetőségét kizárva nem értelmezhető.

[20] A bíróság a Kertv. 7/B.§ egészének megsemmisítését az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésébe ütközés miatt azért indítványozza, mert a Kertv. 7/B.§ (3)-(6) bekezdései közvetlenül vagy közvetetten visszautalnak az (1) bekezdésre, a 7/B.§ (2) bekezdése pedig a gyártó fogalmára tekintettel sérti a normavilágosság követelményét. Továbbá, mivel a (7)-(8) bekezdések összes rendelkezése csak a 7/B.§-ára tartalmaz értelmező szabályokat, ezért a 7/B.§ (1)-(6) bekezdéseinek megsemmisítése esetén a (7)-(8) bekezdéseknek már nincs vonatkoztatási helye.

¹ 14/2024. (VII. 8.) AB. számú határozat

[22] Arra az esetre, ha a megsemmisítésre irányuló kérelmet az Alkotmánybíróság nem tartaná meg-alapozottnak, mert úgy ítélné meg, hogy lehetőség van a sérelmezett norma alaptörvénykonform értelmezésére, a bíróság kéri, hogy az Alkotmánybíróság hivatalból alkotmányos követelményt állapítson meg.

II.

A [REDACTED] álláspontja

A [REDACTED] a Fővárosi Törvényszék 105.K.703.905/2023/24. számú végzésében foglalt jogi okfejtéssel, kiemelten azon belül is azzal, hogy a Kertv. 7/B. § (1) bekezdése szerinti jogszabályi tilalom megfogalmazása homályos, címzetti köre egyértelműen nem azonosítható, és így mind a kapcsolódó köz-igazgatási hatósági (versenyhivatali), mind pedig az azzal összefüggésben induló perekben, azaz bírósági eljárásban önkényes jogértelmezéshez vezet és így nem alkalmazható, teljes mértékben egyetért.

Jelen amicus curiae beadványunkban azonban további szempontokra is szeretnénk a T. Alkotmánybíróság szíves figyelmét felhívni:

(1) Alkotmányos követelmény megállapításának lehetetlensége

Álláspontunk szerint a Fővárosi Törvényszék indítványának [22] bekezdése szerinti alkotmányos követelmény nem állapítható meg a Kertv. 7/B. § (1) bekezdésének alkalmazása körében, ugyanis a Kertv. 7/B. § (1) bekezdésének nincs konkrét nyelvtani alanya, ezáltal nincs konkrétan meghatározható címzettje, és ez a jogalkotói hiányosság bírói úton nem pótolható, ugyanis egy törvényi rendelkezés (norma) címzettjét csak a törvényalkotó maga jogosult megállapítani, az ettől való eltérés a hatalommegosztás alkotmányos elvébe ütközne. Emellett a jognyilatkozat Kertv. 7/B. § (7) bekezdés b) pontja szerinti fogalma és különösen az annak részét képező egyoldalúság is két eltérő jogértelmezési lehetőséget rejt magában, ezáltal ez is sérti a jogbiztonság alaptörvényi követelményét.

(2) A norma címzettjének megállapíthatatlansága

A Fővárosi Törvényszék szerint a Kertv. 7/B. § (1) bekezdése kétféleképpen értelmezhető. Az egyik lehetőség, hogy a norma címzettje a gyártó, hiszen a Kertv. 7/B. § (7) bekezdés b) pontja szerint a jognyilatkozat megtételét a gyártó „alkalmazza” vagy „követeli meg”. A másik lehetőség pedig, hogy a gyártó és a forgalmazó (kereskedő) egyaránt címzettje a normának, „mivel a gyártó által egyoldalúan megkövetelt vagy alkalmazott szerződési kikötés önmagában nem, csak egy szerződés részeként értelmezhető (erre nézve lásd még az alább kifejtetteket is)”.²

Csak hogy van egy harmadik – a három közül legkevésbé önkényes – jogértelmezési lehetőség is! Ez pedig az, hogy csak a kereskedő a címzettje a 7/B. § (1) bekezdése szerinti tilalomnak. Mindez két körülményből is logikusan következik:

- (1) Rendszertani megközelítésben nem is igazán képzelhető el más jogértelmezés, hiszen a Kertv. összes többi (!) rendelkezése is a kereskedőkre vonatkozik, sőt az a fejezet is „A jelentős piaci erővel rendelkező vállalkozásokra vonatkozó szabályozás” címet viseli és azzal az általános szabállyal indít, hogy „A beszállítóval szemben a jelentős piaci erővel visszaélni tilos” [Kertv. 7. § (1) bekezdése], amelybe a 7/B. §-t a 2020. év végén beillesztették.

² lásd: 105.K.703.905/2023/24. számú végzés [10] bekezdése

A Kertv. 2. § 7. pontja szerint „jelentős piaci erő: olyan piaci helyzet, amelynek következtében a kereskedő a beszállító számára termékeinek, illetve szolgáltatásainak a vásárlókhoz való eljuttatása során ésszerűen megkerülhetetlen szerződéses partnerre válik, illetve vált, és forgalmi részesedésének mértéke miatt képes egy termék, termékcsoporthoz piacra jutását regionálisan vagy országosan befolyásolni”.

Azaz a jogalkotóban, amikor 2005-ben a kereskedelemről szóló törvényt megalkotta, fel sem merült, hogy e jogszabály bármely rendelkezése ne a beszállítót védje a kereskedők egyes magatartásaival szemben, és eredendően maga a jelentős piaci erő fogalma sem a gyártókra (beszállítókra) vonatkozik (vonatkozott), hanem a kereskedőkre.

- (2) A 7/B. § (7) bekezdés b) pontja szerint „E § alkalmazásában: [...] jognyilatkozat alatt a jelentős piaci erővel rendelkező gyártó által alkalmazott vagy megkövetelt egyoldalú szerződési kikötést vagy jognyilatkozatot” kell érteni. A 7/B. § (1) bekezdése szerint pedig „nem tehető olyan jognyilatkozat, amely értelmében a jognyilatkozat szerinti termék tekintetében a vendéglátó üzlet [...] összes beszerzésének több mint 80%-a ugyanazon gyártótól származik”.

Azaz a vélhető jogalkotói koncepció szerint a gyártó alkalmaz egy Ptk. szerinti általános szerződési feltételt, illetve megköveteli egy bizonyos szerződési kikötés szerződésbe iktatását, magát a jognyilatkozatot viszont a gyártó szerződési ajánlatának (adott – nem a jelen perbeli, hanem az „elképzelt” – esetben általános szerződési feltételeinek) elfogadásával nem a gyártó, hanem a vendéglátó üzlet üzemeltetője (a kereskedő) teszi!

- (3) A Kertv. 7/B. § (3) bekezdése értelmében „[s]ör csapon történő értékesítése esetén (1) bekezdés szerinti jognyilatkozat abban az esetben tehető, ha az italt árusító vendéglátó üzlet biztosítja legalább egy [...] kisüzemi sörfőzde (gyártó) által előállított sör csapon történő folyamatos értékesítését [...]”.

A jognyilatkozatot tevő személyének meghatározása kapcsán a zavart az idézett (3) bekezdés teszi teljessé. Ugyanakkor jó példáját látjuk itt annak is, hogy a jogalkotó pontosan tudja, hogyan kell egy norma címzettjeit egyértelműen meghatározni: ezen a helyen kétségtelen, hogy a „kisüzemi sörfőzde (gyártó) által előállított sör csapon történő folyamatos értékesítését” az „italt árusító vendéglátó üzletnek” kell „biztosítania”. E bekezdésben tehát a norma címzettje az italt árusító vendéglátó üzlet (nem lehet vitás, hogy ezen a helyen is lehetne pontosabban meghatározott a norma címzettje, hiszen a magyar jog szerint az „üzlet” nem jogképes szervezeti egység, de értjük: az üzlet üzemeltetőjére, tulajdonosára, működtetőjére gondolt itt a jogalkotó).

Azaz a Kertv. 7/B. § (1) bekezdése vagy a kereskedő, vagy a gyártó, vagy mindkettő számára tiltja meg egy jognyilatkozat megtételét. Nyilvánvaló, hogy ha három érintett jogalkalmazói szereplő ezt háromféleképpen értelmezi – a bíróság szerint talán inkább a gyártó, de lehet, hogy mindkettő; a Gazdasági Versenyhivatal szerint a gyártó is és a kereskedő is, tehát mindkettő; a gyártó szerint viszont csak a kereskedő –, akkor ez a norma nem alkalmas sem hatósági, sem bírósági úton való alkalmazásra, hiszen arra a jogalanyok felkészülni nem tudnak, jogértelmezése kiszámíthatatlan, a jogbiztonság és ezáltal az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése súlyos sérelmet szenved, ami egy jogállamban megengedhetetlen.

Megjegyezzük végül, hogy ha az a jogértelmezés lenne helyes, mely szerint a gyártó nem tehet olyan jognyilatkozatot, amely a 7/B. § (1) bekezdésébe ütközik, akkor a perbeli tényállás alapján a gyártót – amikor ő nem tett ilyet, sőt ezzel ellentétes jognyilatkozatot tett a szerződésben, a kereskedő ennek ellenére nem teljesítette a 80/20%-os beszállítói arányt – egy tőle független jogalany jogsértéséért vonnák felelősségre (ami a Gazdasági Versenyhivatal általunk támadott határozatával sajnálatos módon meg is történt).

(3) A jognyilatkozat fogalmának alkalmazhatatlansága

A Kertv. 7/B. § (7) bekezdésének b) pontja szerint „jognyilatkozat alatt a jelentős piaci erővel rendelkező gyártó által alkalmazott vagy megkövetelt egyoldalú szerződési kikötést vagy jognyilatkozatot” kell érteni, azaz a jognyilatkozat nem más, mint egy „egyoldalú szerződési kikötés vagy jognyilatkozat”. Ez a definíció is homályos és így alkalmazhatatlan.

A Ptk. 6:4. § (1) bekezdése értelmében minden „joghatás kiváltására irányuló akaratnyilatkozat” jognyilatkozat, így a szerződéses kikötés is, hiszen a szerződés, és így annak minden egyes kikötése is „a felek kölcsönös és egybehangzó jognyilatkozata” a Ptk. 6:58. § szerint. Azaz a Kertv. 7/B. § (7) bekezdésének b) pontjában az „egyoldalú szerződési kikötés vagy jognyilatkozat” fogalmi vagylagossága már önmagában is értelmetlen, hiszen a kikötés is jognyilatkozat, a vagylagosságnak tehát nincs értelme.

Emellett az sem teljesen világos, hogy a Kertv. 7/B. § (7) bekezdésének b) pontjában az „egyoldalú” jelző a kikötésre és a jognyilatkozatra is vonatkoztatható-e, és ha igen, milyen értelemben. Egy szerződési kikötés olyan értelemben nem lehet „egyoldalú”, hogy egyvalaki teszi, ugyanis akkor nem lehetne szerződés része, hiszen egy szerződésnek legalább két alanya kell, hogy legyen. Ráadásul az „egyoldalú jognyilatkozat” a Ptk. 6:2. § (1)–(2) bekezdése szerint az egyik kötelelemkeletkeztető tény (amelyből kötelelem csak jogszabályban meghatározott esetekben keletkezhet).

A Kertv. 7/B. § (7) bekezdés b) pontjában tehát meg kellett volna határozni, hogy az egyoldalú jognyilatkozatokon felül a többiek által tett (egybehangzó) jognyilatkozatok (azaz a szerződések) is beértendőek-e a jognyilatkozat 7/B. § (1) bekezdésében használt fogalmába, illetőleg tisztázni kellett volna, hogy ez esetben az „egyoldalú” szó hogyan értelmezendő, ugyanis egy szerződéses kikötés csak akkor lehet „egyoldalú”, ha ezt nem a nyilatkozattevő személyek számára értjük (egy fő által tett), hanem a szerződéses kikötés jellegére (valamelyik fél számára egyoldalú előnyt, a másiknak egyoldalú hátrány jelent) – lásd a Ptk. 6:102. § szerinti „egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel alkalmazójával szerződő fél hátrányára” megállapított általános szerződési feltételt.

Azaz az „egyoldalú szerződési kikötés vagy jognyilatkozat” fogalma is kétféleképpen értelmezhető:

- (1) attól egyoldalú, hogy egyvalaki teszi, miáltal a másikkal való közléssel hatályosul [Ptk. 6:2. § (1) és (2) bekezdése szerinti „egyoldalú jognyilatkozat”],

vagy

- (2) attól egyoldalú, hogy valamelyik fél számára egyoldalú előnyt biztosít [Ptk. 6:102. § szerinti egyoldalúság, azaz a szerződéses érték- és érdekegyensúly megbillenése].

Nyilvánvaló, hogy egy normaszöveg alkalmazhatósága szempontjából elengedhetetlen feltétel, hogy ne legyen ilyen jogértelmezési bizonytalanság. [Megjegyezzük, hogy a perbeli esetben a felek szerződése egyik értelemben sem tartalmaz „egyoldalú” kikötést vagy jognyilatkozatot, azaz egyik lehetséges jogértelmezés szerint sem ütközhet a Kertv. 7/B. § (1) bekezdésébe, de ennek megállapítása értelemszerűen nem a T. Alkotmánybíróság, hanem a perbíróság feladata lenne.]

(3) A tilalom pontos tartalma sem határozható meg

Szintén a normavilágosság követelményének megsértésével jár, hogy a Kertv. 7/B. § (1) bekezdésében foglalt tilalom tartalma nem egyértelmű. E fentebb is idézett szakasz alapján „[...] nem tehető olyan jognyilatkozat, amely értelmében a jognyilatkozat szerinti termék tekintetében a vendéglátó üzlet [...] az "összes beszerzésének több mint 80%-a ugyanazon gyártótól származik”.

Mi sem mutatja jobban, hogy a tilalom tartalma nem pontosan meghatározott, mint az, hogy az alapügyben (VJ-50/2021.sz. versenyfelügyeleti eljárás) a GVH az alábbi értelmet tulajdonította ennek a szakasznak: „A jelen versenyfelügyeleti eljárásban beszerzett adatok alapján pedig kétség kívül megállapítható volt, hogy a [REDACTED] között a sörértékesítésre vonatkozó szerződéses rendszer/jogviszony alapján az abban alkalmazandó feltételek arra ösztönözték (és tényszerűen azt okozták) a [REDACTED]t, hogy a sörbeszerzéseinek 80%-ot meghaladó hányadát a [REDACTED] termékeiből valósítsa meg.”

Lényeges rámutatni arra, hogy a marasztalásra tehát az alapügyben nem amiatt került sor, mert a [REDACTED], illetve a HORECA egység valamilyen jognyilatkozatot tett, vagy nem tett. Holott a Kertv. 7/B. § (1) bekezdés kétséggel a jognyilatkozatok tartalma kapcsán fogalmaz meg követelményeket. A [REDACTED]-t a GVH amiatt marasztalta el, mert bizonyos reálcselekményeket végzett (ösztönözt!), amelyek eredménye (tényszerűen!) állítólagosan az volt, hogy az eljárással érintett HORECA egység a sörbeszerzéseinek 80%-ot meghaladó hányadát a [REDACTED] termékeiből valósította meg.

Szintén fontos rögzíteni, hogy a Kertv. 7/B. § (5) bekezdése semmisségi szankciót ír elő a Kertv. 7/B. § (1)-(4) bekezdést sértő jognyilatkozatokra. Márpedig a kötelmi jog általános szabályai szerint „a semmis szerződés a megkötésének időpontjában érvénytelen” (Ptk. 6:88. §). Felmerül a kérdés, hogy a semmisségi szankció hogyan volna alkalmazható egy olyan konstrukcióra, amelyben később derül ki (pl.: az év végén), hogy a várt eredmény (80%-os beszerzési arány alatti hányad) megvalósult-e vagy sem? Véleményünk szerint teljesen világos, hogy a Kertv. 7/B. § (1) bekezdésbe foglalt tilalom nem terjedhet ki semmilyen „eredmény” megvalósítására, csupán a nyilatkozat tartalmára. Ugyanakkor szintén nyilvánvaló, hogy a GVH hivatkozott jogértelmezése is megerősíti azt az érvet, hogy a jogalkotót nem tett eleget a normavilágosság követelményének: a tilalmak megfogalmazása során nem lehet kétséget engedni abban, hogy a nyilatkozat tartalma szerint tiltott, vagy eredménye alapján.

III. Összefoglalás

Álláspontunk szerint tehát a Kertv. 7/B. § 14/2024. (VII. 8.) AB. számú határozatára tekintettel 2024. július 9-ét követően hatályban maradt szövege sem felel meg a normavilágosság követelményének – nemcsak a 7/B. § (1) bekezdése szerinti általános tilalom, hanem a (7) bekezdés b) pontja szerinti jognyilatkozat-definíció, és ezáltal a 7/B. § egésze –, így annak az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésébe ütközés miatti megsemmisítésének van helye. Határozott álláspontunk továbbá, hogy a fenti előadott szempontokra is tekintettel nem állapítható meg olyan alkotmányos követelmény, amely e jogalkalmazói bizonytalanságokat fel tudná oldani.

Budapest, 2024. szeptember 25. napján

Tisztelettel

